

Motion till riksdagen 2008/09:Ub596

av Marie Granlund m.fl. (s)

Vuxenutbildning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra en hög ambition att erbjuda en flexibel och lättillgänglig vuxenutbildning där alla som har behov av det kan delta.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka det statliga stödet till kommunal vuxenutbildning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade insatser för att underlätta för studieovana grupper att studera.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att kvalitetssäkra och individualisera sfi-undervisningen, att införa en rätt till ett lägsta antal undervisningstimmar samt stärka kontakten med arbetslivet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om svenskundervisning på modersmålet, kontinuerligt intag och flexibla studietider.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsning på fler platser inom komvux och yrkesvux.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsning på fler platser inom den kvalificerade yrkesutbildningen.

Vår syn på vuxenutbildning

Det finns flera skäl till att ha en väl utbyggd vuxenutbildning som är flexibel och lättillgänglig för alla. Var och en har rätt att utbilda sig, men vi har alla olika förutsättningar att satsa på vår utbildning under olika perioder av livet. Det kommer alltid att finnas personer som av olika skäl behöver fylla igen kunskapsluckor i vuxen ålder. Därför är det för oss socialdemokrater själv-

Fel! Okänt namn på

klart att alla ska få mer än en chans att skaffa sig de kunskaper som behövs för att leva ett gott liv som aktiva samhällsmedborgare och vara efterfrågade på arbetsmarknaden.

Men även för landet Sveriges konkurrenskraft och möjligheter till ekonomisk tillväxt är en väl fungerande vuxenutbildning av avgörande betydelse. Sysselsättningsutvecklingen har stoppats på grund av brist på arbetskraft med rätt kompetens. Många jobb har gått förlorade, med arbetslöshet och uteblivna skatteintäkter till följd. Regeringen har inte använt de goda åren med högkonjunktur för att rusta vare sig de människor som behöver utbildning eller Sverige som nation. I stället har antalet utbildningsplatser i allt från arbetsmarknadsutbildning till högskola dragits ned.

De närmaste åren kännetecknas av sjunkande sysselsättning och stigande arbetslöshet. De som står längst ifrån arbetsmarknaden är de som kommer att drabbas hårdast. Regeringen tar inte dessa problem på allvar. När varslen ökar kommer behoven av utbildning för att möta lågkonjunkturen.

Vi menar att vuxenutbildning i alla dess former bör ses som ett smörjmedel i det moderna samhällets maskineri. I lågkonjunktur gäller det att ta till vara möjligheterna att bygga på människors kunskapsbas så att de står redo när de nya jobben kommer. I högkonjunktur gäller det att snabbt förse arbetsmarknaden med det de behöver i nära samverkan med olika branschföreträdare. De förändringar som konstant pågår på arbetsmarknaden gör dessutom att arbetskraften ständigt, oavsett konjunktur, har ett behov av kunskapspåfyllnad. Att satsa på vuxenutbildning är ett av de mest effektiva sätten att bryta kunskapsklyftor mellan människor och minska segregation.

Historik

Tidigare socialdemokratiska regeringar har under lång tid byggt ut vuxenutbildningen på olika vis, trots en motvillig opposition. Under den speciella vuxenutbildningssatsning som kallades Kunskapslyftet deltog närmare en miljon vuxna. Även andra riktade insatser för att åstadkomma minskad social snedrekrytering till studier ledde till att människor som aldrig skulle ha vågat ta steget annars började studera. Exempel på sådana insatser är det riktade statsbidraget fördelat utifrån behov, rekryteringsbidraget, korttidsstudiestödet, 25:4-regeln, inrättandet av Nationellt centrum för flexibelt lärande och studerandevillkoret i a-kassan. Det är olyckligt att allt detta nu har upphört eller lagts ned. Dessutom har det statliga anslaget till kommunal vuxenutbildning minskat och slutat fördelas utifrån kommunernas utbildningsbehov. För oss socialdemokrater är det självklart att fortsätta driva en politik med riktade satsningar för att kompensera de vuxna som tidigare fått minst av samhällsresurserna.

Vikten av det livslånga lärandet

Trots våra prioriterade satsningar på vuxenutbildning finns det fortfarande många vuxna (ca 800 000) i Sverige som saknar fullgången gymnasieutbildning. De har nästan uteslutande betydande svårigheter att få nya jobb. Många vuxna har dessutom utbildningar som behöver uppdateras och kompletteras för att de ska fortsätta att vara efterfrågade på arbetsmarknaden. Med tanke på hur många gånger den som går ut gymnasiet i dag måste räkna med att byta jobb och bransch vore det oklokt att inte ha ett utbildningssystem som är anpassat för livslångt lärande. Målet är en generös och flexibel vuxenutbildning där en mångfald av utbildningsanordnare har ett så pass brett utbud att alla kan hitta en form som passar dem när de vill studera i vuxen ålder. Här har inte minst folkbildningen med sin breda verksamhet en mycket viktig funktion att fylla. Även validering är ett viktigt instrument i det framtida livslånga lärandet, och metoderna för validering behöver utvecklas och kvalitetssäkras. För nationen är det viktigt att hela arbetskraften har en god generell grund att stå på och snabbt och flexibelt kan inhämta nya kunskaper anpassade till arbetslivets behov.

Komvux och annan gymnasial vuxenutbildning

Vi vänder oss emot synen att vuxenutbildning enbart är ett arbetsmarknadspolitiskt instrument. Därmed är det oacceptabelt att antalet platser på komvux och i annan vuxenutbildning har minskat så kraftigt de senaste åren. Vi är också kritiska till att de statliga bidragen till kommunerna har upphört och att den borgerliga regeringen valt att inte längre fördela de generella anslagen efter utbildningsbehov och nivå. Vi vill särskilt stimulera de som har kort tidigare utbildning att våga satsa på att utbilda sig genom att skapa generösa studiestöd och erbjuda en mångfald av studieformer.

Neddragningarna av den kommunala vuxenutbildningen har varit omfattande. Regeringen backar nu, men först 2012 kommer antalet komvuxplatser att vara tillbaka på 2006 års nivå med nuvarande politik. Vi menar att det är fullständigt otillräckligt och föreslår 4 700 fler komvuxplatser än regeringen 2009 och 7 000 fler platser 2010 och 2011, varav 4 500 yrkesvuxplatser.

Den framtida gymnasieskolans krav på mer vuxenutbildning

Med den gymnasieskola som regeringens utredare har föreslagit kommer ambitionerna på de yrkesinriktade utbildningarna att sänkas genom att kunskapskraven i matematik, svenska och engelska blir lägre. Vi anser att det är helt fel väg att gå. Fler, inte färre, måste få de kunskaper som är så viktiga för både individens och landets framtid. En välutbildad befolkning är en av tillväxtens drivkrafter. Utan en fullständig gymnasieutbildning är det svårt att få och behålla ett arbete. När inte alla gymnasieutbildningar ger högskolebehö-

Fel! Okänt namn på

righet skapas också återvändsgränder i utbildningssystemet. När regeringen monterat ned vuxenutbildningen blir det än svårare att ta sig ur dessa återvändsgränder. De som gör ett specifikt val i ungdomsåren får svårt att byta bana senare i livet. Inte ens om man är mycket studiemotiverad, mogen och strategisk är det säkert att den utbildning man skaffar sig står sig över åren. För oss är det en självklarhet att alla har rätt till fler chanser i livet.

Sfi

Dagens svenskundervisning för invandrare (sfi) behöver utvärderas, och dess konsekvenser för dem som deltar bör följas upp för att förbättra kvaliteten och effektiviteten. Kunskapsmålen behöver förtydligas, och det garanterade antalet undervisningstimmar per vecka bör öka. I dag är inte utbildningen tillräckligt anpassad till olika människors förkunskaper. Vi vill att sfi-undervisningen tydligare kopplas till varje individs förkunskaper och att undervisningen inriktas på att underlätta en snabb övergång till arbetslivet. Vi vill därför avsätta medel för utvecklings- och försöksverksamhet.

Vi avvisar förslaget om ett begränsat antal terminer inom sfi. Det skulle innebära att de som har längre väg att gå, exempelvis analfabeter, slussas ut i komvuxgrupper där det blir ännu svårare att anpassa undervisningen individuellt. Vi tar också bestämt avstånd från uppfattningar som att invandrades bristande kunskaper i svenska handlar om en ovilja hos enskilda individer att lära sig svenska. Omotiverade studerande inom svenska för invandrare är inte vanligare än inom andra skolformer. I stället beror det alltför ofta på otillräcklig eller undermålig språkutbildning.

Sfi-undervisningen måste integreras med det omgivande samhället på ett tydligare vis och kombineras med praktik, arbetslivsorientering, validering av betyg och kompetens samt annan utbildning och förvärvsarbete. Men för att det ska fungera krävs både fortbildning av dagens sfi-lärare och ett större engagemang från det omgivande samhället. Framgångsrik sfi-undervisning kräver många aktiva och ansvarstagande aktörer, och det finns goda exempel på kommuner i landet där man uppnått mycket bra resultat. Lärare som undervisar i sfi ska naturligtvis uppfylla behörighetskraven på samma sätt som inom övriga delar av utbildningsväsendet, och landets lärarutbildningar bör ha särskilda inriktningar mot sfi-undervisning inom inriktningar mot vuxenutbildning och folkhögskola. En satsning på forskning om vuxenutbildningens särskilda villkor behövs.

Förutsättningarna för att erbjuda fler sfi-studerande svenskundervisning på sitt modersmål bör öka, och skrivningarna om modersmålets betydelse i kursplanen bör stärkas. Kommunerna bör uppmuntras att erbjuda kontinuerligt intag för sfi-studerande som snabbt behöver komma i gång med sina studier samt erbjuda flexibla studietider.

Många som kommer till Sverige talar flera språk och har vana vid akademiska studier. Vi vill införa intensivkurser i svenska för dem som önskar, och vi föreslår att högskolorna i Södertörn, Malmö och Gävle ska erbjuda intensivkurser i svenska för personer med akademisk examen.

Kvalificerad yrkesutbildning

Den kvalificerade yrkesutbildningen är en viktig del av vuxenutbildningen som i mycket hög utsträckning leder till arbete. Erfarenheterna från hittills genomförda kvalificerade yrkesutbildningar är en god utgångspunkt när det gäller att fortsätta utveckla såväl dessa utbildningar som andra vuxenutbildningar med yrkesinriktning. I kommuner med känslig arbetsmarknad är den kvalificerade yrkesutbildningen dessutom en viktig förutsättning för att kunna tillgodose behovet av lämplig arbetskraft och för att kunna underlätta företagsetableringar inom specifika områden. Den kompetenskommission vi socialdemokrater föreslagit, sammansatt av företrädare för stat, regioner och arbetsmarknadens parter, kan med rätt resurser och befogenheter ytterligare använda kvalificerad yrkesutbildning för att lösa flaskhalsar på regionala arbetsmarknader.

Behovet av och efterfrågan på kvalificerade yrkesutbildningar ökar och därmed bör också antalet platser öka. Vi är djupt oroade över den borgerliga regeringens ovilja att skjuta till tillräckliga medel för att starta fler av de kvalificerade yrkesutbildningar som har högt söktryck och bedömts ha hög kvalitet. Det drabbar människor som vill satsa på utbildning, det drabbar tillväxten och det drabbar den kvalificerade yrkesutbildningens ställning i det svenska utbildningssystemet. Även om akademisk utbildning och kvalificerad yrkesutbildning har olika struktur och innehåll är det mycket viktigt att undvika vattentäta skott mellan utbildningsformerna. Studenterna och deras fortsatta utvecklingsmöjligheter måste stå i fokus. KY-studenter måste kunna gå vidare till högskola, och högskolestudenter kan ha god nytta av att komplettera sin akademiska utbildning med kurser på KY. För största möjliga flexibilitet bör också möjligheterna för sökande att läsa en kvalificerad yrkesutbildning på distans utvecklas.

Under de senaste två åren har de kvalificerade yrkesutbildningarna fått uppleva ett vakuum på grund av regeringens märkliga hantering av den utredning som skulle se över de eftergymnasiala yrkesutbildningarna. Vi välkomnar det nya organisatoriska paraplyet Yrkeshögskolan, men vi menar att de 50 miljoner kronor som regeringen avsätter är helt otillräckligt för att möta människors behov och arbetsmarknadens efterfrågan. Vi vill satsa 250 miljoner kronor på 2 500 fler platser under 2009 och avsätta ytterligare medel för att nå 4 500 platser under 2010 och 2011.

Yrkesinriktad vuxenutbildning

Läget på arbetsmarkanden i dag visar med all önskvärd tydlighet att det finns ett behov av mer yrkesinriktade utbildningar inom vuxenutbildningen, som hittills främst varit fokuserad på teoretiska kurser. Det finns också stora behov av att skapa möjligheter för dem som har gått studieförberedande program på gymnasieskolan att skola om sig till mer praktiska yrken. Särskilt viktigt är det att skapa möjligheter till omställning mot bristyrken, till exempel el, fordon, VVS eller vård och omsorg och kvalificerade industrijobb.

Fel! Okänt namn

Kompetenskommission

Med anledning av allt ovanstående föreslår vi att en kompetenskommission tillsätts för att snabbt analysera näringslivets och offentliga sektorns behov av arbetskraft för att sedan köpa in utbildningsplatser som fyller dessa behov. Kommissionen ska bestå av företrädare för näringslivets branschorganisationer, små och stora företag, kommuner, stat och fackföreningar.

Utbildningarna ska främst riktas till dem som står längst ifrån arbetsmarknaden, de som har högst grundskoleutbildning eller avbruten gymnasieutbildning. Platserna ska finnas på yrkeskomvux, inom den kvalificerade yrkesutbildningen och andra kortare yrkesinriktade utbildningar på eftergymnasial nivå som är nära kopplade till arbetslivet, men platserna ska även finnas på högskolan för att fylla behovet av arbetskraft inom akademiska bristyrken.

Stockholm den 2 oktober 2008

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Louise Malmström (s)

Thomas Strand (s)

Roland Bäckman (s)

Agneta Lundberg (s)

Peter Hultqvist (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)